

Kemikaaliseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Kemikaaliseaduse (KemS) muutmise seaduse eesmärk on täiendada 16. aprillil 2021. aastal kemikaaliseadusega¹ üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/1148² rakendamise sätteid, et reguleerida loa taotlemise menetlust ja esitatavate dokumentide loetelu ning volitada valdkonna eest vastutavat ministrit kehtestama loetelu nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud ainetest, mida võib loa alusel üldsuse hulka kuuluvale isikule³ kättesaadavaks teha.

Kui 2021. aastal võeti nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamise sätted üle Eesti õigusesse, sooviti sarnaselt nõukogu varem kehtinud määrusega (EL) 98/2013⁴ jätkata Eestis keeluga, mille kohaselt ei tehta üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks piiranguga lõhkeainete lähteaineid. Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt võib liikmesriik valida, kas kehtestada piiranguga lõhkeainete lähteainete kättesaadavaks tegemisele loarežiim või sätestada keeld. 2021. aasta jooksul selgus, et üht piiranguga lõhkeaine lähteainet, täpsemalt nitrometaani, kasutavad üldsuse hulka kuuluvad isikud mudelismi valdkonnas ja välistatud ei ole, et üldsusel võib tulevikus tekkida huvi kasutada teisigi nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud aineid.

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise otsustamisel arvestab valdkonna eest vastutav minister ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule, piiranguga lõhkeaine lähteaine ohtlikkust ning ettevõtjate majanduslikku huvi õiguspäraselt müüa piiranguga lõhkeainete lähteaineid üldsuse hulka kuuluvatele isikutele.

Eelnõule lisatud määruse kavandi järgi on plaan teha üldsuse hulka kuuluvale isikule loa alusel kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaan, mida kasutatakse mudelite kiirendamiseks mudelismi eri valdkondades, nagu auto-, lennuki- ja laevamudelism. Kui edaspidi tekib Eestis põhjendatud vajadus teha üldsusele kättesaadavaks veel mõni piiranguga lõhkeaine lähteaine, saab vajaduse korral muuta majandus- ja infotehnoloogiainistri määrust.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna tööstusohutuse nõunik Merike Ring (tel 625 6472,

¹ [RT I, 06.04.2021, 4](#)

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2019/1148](#), 20. juuni 2019, lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1907/2006 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 98/2013 (EMPs kohaldatav tekst)

³ Üldsuse hulka kuuluv isik on füüsiline või juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) nr 98/2013](#), 15. jaanuar 2013, lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise kohta EMPs kohaldatav tekst

merike.ring@mkm.ee). Eelnõule tegid õiguslikke ettepanekuid MKM-i õigusosakonna õigusnõunikud Ave Henberg (tel 625 6360, ave.henberg@mkm.ee, töösuhe lõpetatud) ja Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee). Eelnõu ja seletuskirja keelelist kvaliteeti kontrollis Justiitsministeeriumi õigusloomekorralduse talituse toimetaja Airi Kapanen (airi.kapanen@just.ee).

1.3. Märkused

Eelnõuga muudetakse kemikaaliseaduse 2023. aasta 1. juunil jõustunud redaktsiooni (RT I, 03.02.2023, 5) ning riigilõivuseaduse 2024. aasta 1. jaanuaril jõustunud redaktsiooni (RT I, 30.12.2023, 6).

Eelnõu ja seletuskirja väljatöötamiskavatsust ja kontseptsiooni ei koostatud, lähtudes Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja“ § 1 lg 2 punktist 2, mille kohaselt ei ole seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus nõutud, kui eelnõu käsitleb Euroopa Liidu õiguse rakendamist ja kui eelnõu aluseks oleva Euroopa Liidu õigusakti eelnõu menetlemisel on sisuliselt lähtutud lõikes 1 sätestatud nõuetest.

Nõukogu määruse (EL) nr 2019/1148 I lisas on loetletud piiranguga lõhkeainete lähteained, sh nitrometaan, mida ei tehta üldsusele kättesaadavaks, või kui tehakse, siis üksnes pädeva asutuse väljastatud loa alusel, ja II lisas on lõhkeainete lähteained, mida võib üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks teha.

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt:

- on I lisa ainetele seatud ülemine piirmäär, kui aineid soovitakse loa alusel üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks teha;
- kehtestatud loa vorm, mis võimaldab üldsuse hulka kuuluval isikul soetada, sisse tuua, omada ja kasutada piiranguga lõhkeaine lähteainet.

Eelnõu pole seotud muu menetluses oleva eelnõu ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Nõukogu määrus (EL) 2019/1148 on otsekohalduv, kuid sellele vastava loa rakendamine eeldab KemS-i muutmist.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamisel 2021. aasta jooksul selgus, et üldsusele – need, kes ei ole ettevõtjad ega professionaalsed kasutajad nõukogu määruse (EL) 2019/1148 tähenduses – on piiranguga lõhkeainete lähteainete kättesaadamatuks tegemine olnud problemaatiline. Olemasolevate andmete põhjal on teada, et piiranguga lõhkeaine lähteaine, nitrometaani hobi korras kasutajad mudelismi valdkonnas ei saa seda tavapäraselt enam kasutada, kuna ilma loata kasutada lubatud nitrometaani massiprotsent on liiga väike, et auto-, lennuki- ja laevamudeleid konkurentsivõimeliselt kiirendada. Liiga väike massiprotsent tähendab, et ilma loata võib praegu kasutada üksnes 16 või väiksema massiprotsendiga nitrometaani varasema 30% asemel.

Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt võib liikmesriik kehtestada loa andmise korra, millega lubatakse teha teatavaid piiranguga lõhkeainete lähteaineid, mille kontsentratsioon ei ületa I lisas esitatud tabeli 3. veerus sätestatud ülemisi piirmäärasid, üldsuse hulka kuuluvatele

isikutele kättesaadavaks ning kõnealustel isikutel neid sisse tuua, omada ja kasutada. Üldsuse hulka kuuluval isikul peab olema piiranguga lõhkeainete lähteainete soetamiseks, sissetoomiseks, omamiseks ja kasutamiseks asjakohane luba. Nõukogu määruses (EL) 2019/1148 ei ole lõhkeainete lähteainete hoidmist eraldi rõhutatud, küll aga räägitakse piiranguga lõhkeaine lähteaine ladustamise korrast. Seetõttu seatakse käesolevas eelnõus nõuded ka piiranguga lõhkeaine lähteaine hoidmisele, sest kasutamine hõlmab ka hoidmist.

Loa andmine on lubatud sellistele piiranguga lõhkeainete lähteainetele, mille puhul on olemas õiguspärane kasutusviis üldsuse hulka kuuluvate isikute seas. Lubade puhul ei tohi piiranguga lõhkeaine lähteaine kontsentratsioon ületada nõukogu määruses (EL) 2019/1148 sätestatud ülemist piirmäära.

Kui Eestisse soovitakse soetada piiranguga lõhkeaine lähteainet, seda siin omada, hoida ja kasutada, väljastab liikmesriigi pädev asutus selleks loa. Eestis hakkab asjakohaseid lube väljastama Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (edaspidi *TTJA*), nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt kes teeb ühtlasi järelevalvet piiranguga lõhkeaine lähteaine turustamise nõuete täitmise üle jaemüügis.

Ühtse turu eesmärkide saavutamiseks tuleb vastastikku tunnustada teiste liikmesriikide väljastatud asjakohaseid lubasid kahe- või mitmepoolselt.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Paragrahv 1 sisaldab KemS-s tehtavaid muudatusi. Paragrahv 2 on esitatud riigilõivuseaduse (RLS) muudatused.

KemS-i täiendatakse kuue uue paragrahviga, millega kehtestatakse nõuded üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise, sissetoomise, omamise ja kasutamise loa (edaspidi ka *piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba*) väljastamisele nõukogu määruse (EL) 2019/1148 sätestatud nõuete kohaselt. Kui edaspidi soovitakse kasutada nitrometaani, mille massiprotsent on suurem kui 16, väljastatakse selle kasutajatele luba. Eeltoodu tõttu on vajalik ümber sõnastada ka KemS-i § 15 lõige 2 ning KemS-i § 15 lõiked 2¹ ja 2². Lisaks parandatakse õigeaks viited TTJA infosüsteemile ning seatakse ettevõtjale kohustus edastada üld-, eri- või detailplaneering ja ehitusprojekt TTJA-le arvamuse avaldamiseks, nagu edastatakse samad dokumendid kehtiva õiguse kohaselt Päästeametile kooskõlastamiseks. Muudatuse põhjuseks on asjaolu, et TTJA käitamisloa väljastajana peab menetlusse kaasatud olema maakasutuse planeerimisel ja ehitise projekteerimisel algusest peale.

RLS-s sätestatakse piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest riigilõivu suurus.

Eelnõu § 1

Punktiga 1 sõnastatakse KemS-i § 15 lõige 2 sellisel, et võimaldada üldsuse hulka kuuluvatel isikutel, kes võivad olla nii füüsilised kui ka juriidilised isikud ning kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega, edaspidi käidelda piiranguga lõhkeainete lähteaineid. Kehtiva § 15 lõike 2 kohaselt tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha üksnes hulgikaubanduses ja sularahata arvelduse korras. Kuna sellise sõnastuse korral on välistatud *üldsuse hulka kuuluvad isikud*, siis uue sõnastuse kohaselt tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha hulgikaubanduses sularahata arvelduse korras või KemS-i §-des 15¹–15⁶ sätestatud tingimustel.

Punktiga 2 täiendatakse KemS-i § 15 lõigetega 2¹ ja 2².

Lõike 2¹ kohaselt lubatakse üldsuse hulka kuuluvatel isikutel piiranguga lõhkeaine lähteainet soetada, sisse tuua, omada ja kasutada.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine on aine, segu või nende kontsentratsioon tootes, mis ületab nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas toodud tabeli 2. veerus sätestatud piirmäära. Kehtiva õiguse kohaselt tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha üksnes hulgikaubanduses ja sularahata arvelduse korral. Edaspidi tohib piiranguga lõhkeaine lähteainet kättesaadavaks teha ka üldsuse hulka kuuluvale isikule, kes on füüsiline või juriidiline isik ning kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega, lähtudes KemS-i §-des 15¹–15⁶ sätestatud tingimustest ehk asjakohase loa alusel.

Lõikega 2² kehtestatakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise nõuded. Kuna nõukogu määruses (EL) 2019/1148 ei ole nimetatud aine hoidmisele konkreetseid nõudeid seatud, sätestatakse need KemS-s. Piiranguga lõhkeaine lähteainet tuleb hoida tootja ette antud tingimustel, ohutult ning eemal soojus- ja süttimisallikast. Lisaks on oluline, et piiranguga lõhkeaine lähteaine ei oleks kättesaadav kõrvalistele isikutele, sest see on ohtlik kemikaal, mille mittenõuetekohane käitlemine võib põhjustada ohtlikke tagajärgi, nt tulekahju.

Punktiga 3 täiendatakse KemS-i §-dega 15¹–15⁶, millega kehtestatakse üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamiseks väljastatava loa nõuded.

§ 15¹. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba ja piiranguga lõhkeaine lähteainete loetelu

Lõike 1 kohaselt võib piiranguga lõhkeaine lähteainet üldsuse hulka kuuluvale isikule kättesaadavaks teha, kui liikmesriik kehtestab loa andmise korra kooskõlas nõukogu määrusega (EL) 2019/1148. Kättesaadavaks tohib teha piiranguga lõhkeainete lähteaineid, mille kontsentratsioon ei ületa I lisas esitatud tabeli 3. veerus sätestatud ülemisi piirmäärasid.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemise eesmärk on võimaldada isikutel seaduslikult kasutada piiranguga lõhkeainete lähteaineid. Praegusel juhul tehakse piiranguga lõhkeainete lähteainetest Eestis kättesaadavaks nitrometaan, mille massiprotsent on suurem kui 16.

Lõikega 2 kehtestatakse nõue, et isik, kes soovib piiranguga lõhkeaine lähteainet kasutada, peab selleks esitama piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse TTJA-le. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluses esitab taotleja enda isikuandmed (taotleja ees- ja perekonnanimi, isikukood, selle puudumise korral sünniaeg ja isikut tõendava dokumendi number), kontakttelefoni ja e-posti aadressi, elukoha aadressi ning nõuetekohase tervisetõendi otsuse. Tervisetõendi otsusel kajastuvad taotleja nimi, isikukood, elukoht, tervishoiutöötaja nimi ja -asutuse nimi ning väljastamise aeg ja otsus (kas jah või ei). Lisaks peab taotleja esitama info, kas soovib piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba ühe- või mitmekordseks kasutamiseks, piiranguga lõhkeaine lähteaine soovitud kasutusala, taotletava maksimumkoguse ja -kontsentratsiooni ning andmed, kuidas ja millisel aadressil ning millistel tingimustel plaanib piiranguga lõhkeaine lähteainet hoida ja kasutada (üritused, sh võistluste andmed), ning selle sissetoomise ja kasutamise aeg.

Lõikega 3 nähakse ette, et taotleja peab piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest tasuma riigilõivu RLS-s sätestatud korras. RLS § 11 lg 2 kohaselt kontrollib riigilõivu võtja (TTJA) riigilõivu laekumist või sularahas tasumist toimingute tegemise taotluse saamisel, kui seadusest ei tulene teisiti. Kui taotluse esitaja on jätnud riigilõivu tasumata, määrab riigilõivu võtja talle esimesel võimalusel tähtaja riigilõivu tasumiseks, hoiatades, et riigilõivu tähtpäevaks tasumata jätmisel võib jätta taotluse läbi vaatamata. Lisaks sätestab RLS § 9 lg 1, et riigilõiv tasutakse enne toimingute tegemise taotlemist, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Taotleja all peetakse silmas üldsuse hulka kuuluvat isikut, kes võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega. Piiranguga lõhkeaine lähteaine loa taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 50 eurot (seletuskirja § 2 punkt 2), sõltumata sellest, kas luba taotletakse ühe- või mitmekordseks kasutuseks. Kuna varem ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamiseks Eestis luba väljastatud, arvestati riigilõivu suuruse määramisel Soomes samasuguse loa taotlemise eest ette nähtud riigilõivu suurust, mis 2021. aastal oli 30 eurot. Aeg on edasi läinud ja arvestades järelevalveasutuste tehtavaid menetlustoiminguid, on riigilõivu mõistlik suurus 50 eurot taotluse kohta.

Lõike 4 alusel kehtestatakse ministri määruse volitusnorm. Määrusega kehtestatakse loetelu piiranguga lõhkeaine lähteainetest, mida üldsuse hulka kuuluv isik võib soetada, sisse tuua, omada ja kasutada.

Lõike 5 kohaselt arvestab valdkonna eest vastutav minister loetelu, nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas nimetatud piiranguga lõhkeaine lähteainetest, mida üldsuse hulka kuuluv isik võib soetada, sisse tuua, omada ja kasutada TTJA poolt väljastatud piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa alusel, kehtestamisel nii ohtu avalikule korrale ja riigi julgeolekule, piiranguga lõhkeaine lähteaine ohtlikkust kui ka ühiskonnas esinevat põhjendatud huvi piiranguga lõhkeaine lähteaine õiguspäraseks kasutamiseks⁵. Avaliku korrana mõistetakse korrakaitse seaduse⁶ § 4 lõike 1 kohaselt ühiskonna seisundit, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning õigushüvede ja isikute subjektiivsete õiguste kaitse.

§ 15². Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kontrolliese ja kontrolli teostajad

Lõikes 1 loetletakse tingimused, millisel juhul antakse taotlejale piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba. Taotlejal on põhjendatud vajadus piiranguga lõhkeaine lähteaine järele, nt nitrometaani kasutamine mudelautode kiirendamiseks, ja ta kasutab seda ainet nõuetekohaselt, sh on tagatud piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu kasutamine vastavalt KemS-i § 15 lõikele 2². Samuti on oluline, et taotleja ei kujuta ohtu avalikule korrale ega riigi julgeolekule. Taotlejal peab olema liikluseaduse (LS) § 101 lõike 1 kohane tervisetõendi otsus, mis kinnitab, et tema tervis on vastav LS-i § 97 lõikes 7 või 8 nimetatud kategooria juhiloa omajale esitatud nõuetele. Taotlejal ei tohi olla kehtivat karistust esimese astme kuriteo, riigivastase süüteo või süüteo eest, mis on pandud toime lõhkematerjali, pürotehnilist toodet, laskemoona, lõhkeseadeldist või tulirelva kasutades või samaväärse teo eest välisriigis ning karistusandmed ei kajastu nõukogu raamotsusega 2009/315/JSK⁷, mis käsitleb karistusregistrite andmete

⁵ Õiguspärase kasutamise hulka kuulub piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamine, sissetoomine, omandamine ja kasutamine, mis hõlmab ka hoidmist.

⁶ [RT I, 14.03.2023, 28](#)

⁷ [Nõukogu raamotsus 2009/315/JSK](#) käsitleb liikmesriikide vahel karistusregistrite andmete vahetamise korraldust ja andmete sisu.

vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust, reguleeritud andmevahetuskanalis. Sõnastamisel on kasutatud karistusregistri seaduse⁸ (edaspidi KarRS) § 30 lg 4 eeskuju.

Lõikega 2 sätestatakse järelevalveasutuste ülesanded, milliseid nõudeid tuleb piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlemise korral kontrollida. TTJA kontrollib taotleja vajadust piiranguga lõhkeaine järele ja selle kasutamise õiguspärasust ning taotleja karistusregistri andmeid nii Eesti karistusregistrist kui ka välisriikide karistuste andmeid nõukogu raamotsusega 2009/315/JSK, mis käsitleb karistusregistrite andmete vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust, reguleeritud andmevahetuskanalis. See tähendab, et isiku karistusandmete kontrollimisel tuleb peale Eesti karistusregistrist andmete kontrollimise arvestada ka nõukogu määruse (EL) 2019/1148 art 6 lõikes 9 sätestatud. Nimetatud määruse kohaselt hangib pädev asutus loa taotleja suhtes nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 6 lõike 1 punktis c (taotleja taust, sealhulgas teavet taotleja suhtes tehtud varasemate jõustunud süüdimõistvate kohtuotsuste kohta liidus) osutatud teabe teistes liikmesriikides tehtud varasemate jõustunud süüdimõistvate kohtuotsuste (võib sisaldada ka kolmandates riikides vastu võetud süüdimõistvate kohtuotsuste andmeid) kohta süsteemi kaudu, mis on kehtestatud nõukogu raamotsusega 2009/315/JSK. Sellest süsteemist kontrollitakse isiku tausta samades karistusliikides (karistatud esimese astme kuriteo, riigivastase süüteo või süüteo eest, mis pandi toime lõhkematerjali, pürotehnilist toodet, laskemoona, lõhkeseadeldist või tulirelva kasutades), mida vaadatakse ka Eesti karistusregistrist. Nõukogu raamotsuse 2009/315/JSK artikli 7 lõike 2 kohaselt: kui kodakondsusjärgse liikmesriigi keskasutusele artikli 6 kohaselt esitatud päring karistusregistri andmete kohta on tehtud muul otstarbel kui kriminaalmenetluse eesmärgil, vastab nimetatud keskasutus sellele oma riigis tehtud süüdimõistvate kohtuotsuste ning kolmandates riikides tehtud ja talle seejärel edastatud ning karistusregistrisse kantud süüdimõistvate kohtuotsuste puhul vastavalt riigisisesele õigusele. Nõukogu raamotsuse 2009/315/JSK artiklis 3 osutatud keskasutused vastavad sellistele teabepäringutele 10 tööpäeva jooksul pärast päringu laekumist.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja karistusandmete kätte saamiseks nii Eestis kui ka nõukogu raamotsuse 2009/315/JSK tehtud otsuste kohta esitab TTJA KemS-i § 15² lg 2 punktist 1 kohaselt päringu Registrate ja Infosüsteemide Keskusele (edaspidi RIK) kooskõlas KarRS §-des 18 ja 30 sätestatud nõuetega. KarRS-i § 18 lõige 4 sätestab, et kui päringu teeb isik enda kohta või kui registrist päringu tegijaks on KarR-i § 19 lõikes 1 nimetatud isik (punkt 5 – valitsusasutusel ja kohaliku omavalitsuse asutusel seadusega või seaduse alusel antud õigusaktiga sätestatud ülesannete täitmiseks) või registri arhiivist päringu tegijaks on KarRS-i § 20 lõikes 1 nimetatud isik, märgitakse registri väljavõttes kõik KarRS §-s 12 nimetatud andmed. KarRS-i § 20 lg 1 punktis 9 sätestatud päringu väljavõtte väljastatakse sama paragrahvi lõikes 2¹ sätestatud korras. RIK väljastab TTJA-le päringu alusel küsitud andmed. Lisaks kontrollib TTJA, et taotleja vastab LS-i § 97 lõigetes 7 või 8 juhiloa omajale esitatud tervisenõuetele ja et tagatud on piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu kasutamine (KemS § 15² lg 1 punktid 5–6 ja § 15 lg 2²).

Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) kontrollib piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja suhtes, kas esineb asjaolusid, mis võivad kujutada ohtu avalikule korrale (KemS § 15² lg 1 punkt 4).

⁸ [RT I, 14.03.2023, 27](#)

Kaitsepolitseiamet (edaspidi KAPO) kontrollib piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja suhtes, kas esineb asjaolusid, mis võivad kujutada ohtu riigi julgeolekule (KemS § 15² lg 1 punkt 4).

§ 15³. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja tervisekontroll

Lõikega 1 kehtestatakse nõue taotleja (juriidilise isiku puhul juhatuse liige või liikmed) tervises seisundile. Taotleja vaimne ja füüsiline tervis peavad võimaldama tal nitrometaani ohutult kasutada, mistõttu on üks piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise tingimusi tervisekontrolli läbimine ja tervisetõendi otsuse olemasolu. Sama tingimus kehtib neile juriidilise isiku juhatuse liikmetele, kes puutuvad kokku piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlemisega. Kui juriidilise isiku puhul on vastutus ettevõtte sees edasi delegeeritud, on ettevõtja huvi siiski tagada ohutus ja maandada riskid. Selleks on soovituslik, et juhul, kui luba taotleb juriidiline isik, läbiksid need ettevõttes töötavad isikud, kes puutuvad kokku piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlemisega, vajaduse korral samuti lisatervisekontrolli.

Lõike 2 kohaselt peab taotlejal (füüsiline isik või juriidilise isiku juhatuse liikmetel) olema LS-i § 101 lõike 1 kohane kehtiv tervisetõend ja taotleja peab vastama LS-i § 97 lõikes 7 või 8 nimetatud kategooria juhiloa omajale esitatud tervisenõuetele. LS-i § 97 lg 7 kohaselt antakse AM-, A-, B-, T-kategooria ja A1-, A2-, B1-alamkategooria mootorsõiduki ja BE-kategooria autorongi juhiluba välja kehtivusega kümme aastat ning LS-i § 97 lõike 8 kohaselt antakse C-, D-kategooria ja C1-, D1-alamkategooria mootorsõiduki ning CE-, DE-kategooria ja C1E-, D1E-kategooria autorongi juhiluba välja kehtivusega viis aastat. Tervisenõuded nimetatud kategooria juhtidele on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 1. juuli 2011. a määruses nr 80 „Mootorsõidukijuhi ja mootorsõiduki juhtimisõiguse taotleja ning trammijuhi ja trammi juhtimisõiguse taotleja tervisekontrolli tingimused ja kord ning tervisenõuded, sealhulgas meditsiinilised vastunäidustused, mille korral mootorsõiduki ja trammi juhtimine ei ole lubatud“ (edaspidi *määrus nr 80*). TTJA käsitleb tervisetõendi otsuse andmeid kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/679⁹ (edaspidi IKÜM) sätestatuga.

Eelnõu välja töötamise käigus kaaluti tervisetõendi sidumist relvaseaduse kohase tervisetõendiga, kuid leiti, et relvaseadusest tulenevad tervisekontrolli nõuded on liiga piiravad. Relvaseaduse kohaselt ei väljastata isikule tervisetõendit nt juhul, kui isikul puudub käsi, käel põial või on ühe käe osaline halvatus või käel on koordinatsioonihäired jne. Eeltoodu on vaid osa loetelust, mille puhul on nimetatud tervisekontrolli nõuded isikutele, kes soovivad hobi korras piiranguga lõhkeaine lähteainet mudelismi valdkonnas kasutada, liiga piiravad. Piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlejate tervisekontrolli nõuet ei seotud lõhkematerjaliseaduse kohase lõhkaja, lõhkemeistri ja pürotehniku tervisenõudega, kuna ka need nõuded olid liiga piiravad (ei tohi olla kroonilist neerupuudulikkust, diabeeti, suhtlemist takistavat kõnedefekti jne).

Juhime veel tähelepanu, et LS-i kohase tervisekontrolli käigus kontrollitakse nii sõltuvus-, psüühika-, isiksuse- kui ka käitumishäirete olemasolu ning nende esinemise korral isikule tervisetõendit ei väljastata. See oli teine põhjus, et nitrometaani käitlejate tervisekontrolli nõue siduda LS-i kohase tervisekontrolliga, kuna selle käigus kontrollitakse ka isikute vaimset tervist.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2016/679](#), füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)

Olulisena toome esile, et loa taotleja peab olema läbinud kas 1. või 2. gruppi kuuluva juhi tervisekontrolli. Et läbida 2. grupi tervisekontroll, peab olema läbitud 1. gruppi kuuluva juhi tervisekontroll. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlemiseks sobib, kui on läbitud kas 1. gruppi või 2. gruppi kuuluva juhi tervisekontroll.

Määruse nr 80 kohaselt kuuluvad 1. gruppi A-, AM-, B- ja BE-kategooria ning nende alamkategooriate mootorsõidukite juhid, välja arvatud B-kategooria takso, ning A- ja B-kategooria alarmsõidukite juhid ning T-kategooria traktori ja liikurmasina juhid. 2. gruppi kuuluvad C-, CE-, D- ja DE-kategooria ning nende alamkategooriate mootorsõidukite, B-kategooria takso ning A-, B- ja C-kategooria alarmsõidukite juhid, trammijuhid ning juhtimisõiguse taotlejate ja mootorsõidukijuhtide õpetajad.

Kui välisriigi kodanik taotleb piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa, et ta saaks piiranguga lõhkeaine lähteainet Eestis kasutada (üldjuhul, nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt taotleb ta piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa oma alalisest elukohariigist), siis KemS-i § 15³ kohaselt peab ta esitama piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluses ka LS-i § 101 lõike 10 kohase kehtiva nõuetekohase tervisetõendi.

§ 15⁴. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse lahendamine ja kooskõlastamine

Lõike 1 kohaselt pädev asutus, kelleks on Eestis TTJA, väljastab või keeldub väljastamast piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba üldsuse hulka kuuluvale isikule. Nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 5 lõige 3 sätestab, et loa väljastab selle riigi pädev asutus, kus piiranguga lõhkeaine lähteainet kavatsetakse soetada, sisse tuua, omada või kasutada. TTJA lahendab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse 30 päeva jooksul PPA ja KAPO kooskõlastuse saamisest.

Lõike 2 kohaselt edastab TTJA piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse PPA-le ja KAPO-le, kes vastavalt § 15 lg 2 punktidele 2 ja 3 (avalik kord ja riigi julgeolek) kooskõlastavad või jätavad piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse põhjendatult kooskõlastamata 14 päeva jooksul dokumentide laekumise päevast arvates. Kui 14 päeva jooksul PPA ega KAPO taotlust ei kooskõlasta või ei edasta põhjendust, miks nad jätavad taotluse kooskõlastamata ega taotle tähtaja pikendamist, loetakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlus kooskõlastatuks ilma sellekohase erikinnitusega.

Lõike 3 alusel võivad nii PPA kui ka KAPO küsida piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlejalt vajalikke dokumente, et oma pädevuse piires kontrollida taotleja tausta ja kujundada aramus, kas lubada taotlejal piiranguga lõhkeaine lähteainet kasutada või mitte. IKÜM-i artikli 2 lõike 2 punkti d kohaselt ei kohaldata IKÜM-i sätteid, kui isikuandmeid töötlevad pädevad asutused süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil. Seega ei teki piiranguga lõhkeaine lähteaine taotleja taustakontrolli tegemisel vastuolo IKÜM-ga, sest IKÜM võimaldab teostada avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil nimetatud taustakontrolle. Juhime tähelepanu, et nii PPA kui ka KAPO peavad vajalike dokumentide ja lisateabe saamise korral ning andmekogudesse päringute tegemisel lähtuma asutuste põhimäärustes sätestatust.

Lõike 4 kohaselt jätavad PPA ja KAPO piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kooskõlastamata, kui § 15² lg 1 punktis 4 sätestatud nõuded ei ole täidetud. Teiste sõnadega tähendab see, et taotleja võib kujutada otseselt ohtu avalikule korrale või riigi julgeolekule.

Lõike 5 kohaselt võivad PPA ja KAPO jätta piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse kooskõlastamata, kui taotleja ei esita ettenähtud ajaks nimetatud asutuste poolt küsitud lisadokumente ja selgitusi. Taotluses puuduste kõrvaldamise menetluse läbiviimisel lähtutakse haldusmenetluse seaduses sätestatud tähtaegadest.

15⁵. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa andmine ja andmisest keeldumine

Lõike 1 kohaselt on TTJA-l õigus väljastada piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba ühe- või mitmekordseks kasutamiseks maksimaalselt kolmeks aastaks tulenevalt nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 6 lõikest 3, sõltuvalt taotleja esitatud andmetest ja julgeolekuolukorrast.

Lõikes 2 sätestatakse tingimused TTJA poolt üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamisele. Tingimuste koostamisel lähtuti nõukogu määruse (EL) 2019/1148 artikli 6 lõikest 1. Hinnatakse taotleja tõendatud vajadust piiranguga lõhkeaine lähteaine järele ja selle kavandatud kasutamise õiguspärasust. Taotleja või tema juhatuse liikmed, kes puutuvad kokku piiranguga lõhkeaine lähteaine käitlemisega, ei tohi olla karistatud esimese astme kuriteo, riigivastase süüteo või süüteo eest, mis pandi toime lõhkematerjali, pürotehnilist toodet, laskemoona, lõhkeseadeldist või tulirelva kasutamise eest. Lisaks peab taotlejal olema nõuetekohane tervisetõend (tervisetõendi otsus), ta ei tohi kujutada ohtu avalikule korrale ega riigi julgeolekule ning tagatud peab olema piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu kasutamine (KemS-i § 15² lg-s 1 nimetatud tingimused). Ühtlasi kaalutakse, kas piiranguga lõhkeaine lähteainet ei ole võimalik asendada mõne teise alternatiivse ainega, mis ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine, kuid on ohutum, ja millega saavutatakse sarnane toime. Kui eelloetletud tingimused on täidetud, väljastab TTJA üldsuse hulka kuuluvale isikule piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa.

Lõike 3 kohaselt on TTJA-l õigus keelduda piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamisest, kui ei ole täidetud § 15² lõikes 1 nimetatud tingimused, nt on taotlejal raskekujuline psüühikahäire, probleeme piiratud teovõimega ja talle on määratud eestkostja või tal ei ole ohutuid tingimusi piiranguga lõhkeaine lähteaine hoidmiseks (nt lukustatud ruum või kapp, et kõrvalised isikud seda kätte ei saaks, vajadusel võib olla paigaldatud signalisatsioon või videovalve) või ta on esitanud taotlemisel valeandmeid (nt esitab tervisetõendi, aga see ei vasta LS-i § 101 lõike 1 nõuetele), millel on oluline tähtsus loa andmise küsimuse otsustamisel. TTJA võib keelduda loa väljastamisest, kui taotleja puhul on põhjendatud alus kahelda piiranguga lõhkeaine lähteaine õiguspärasuses kasutamises. Näiteks, kui isik taotleb loa, et nitrometaani kasutada mudelautode kiirendamiseks ja ta kasutab seda kooskõlas loal esitatud andmetega, on tegemist õiguspärase kasutamisega.

Lõike 4 kohaselt on TTJA-l õigus keelduda piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa andmisest, kui PPA või KAPO ei ole piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotlust kooskõlastanud, kuna taotleja ei esitanud nõutud ajaks vajalikke dokumente või lisateavet (KemS § 15⁴ lg 5).

Lõike 5 kohaselt, kui TTJA keeldub piiranguga lõhkeaine lähteaine loa väljastamisest, teavitab ta loa taotlejat ka õiguslikust alusest. Kui keeldumise otsus sisaldab teavet, mis seab ohtu

avaliku korra või riigi julgeoleku kaitse, ei avaldata seda teavet taotlejale ega muudele isikutele. Sarnast lahendust on kasutatud näiteks välismaalaste seaduse¹⁰ §-des 49, 53 ja 64.

15⁶. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtivuse peatamine ja loa kehtetuks tunnistamine

Lõige 1 sätestab, et TTJA peatab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtivuse kuni kuueks kuuks, kui on alust arvata, et § 15² lõikes 1 sätestatud tingimusi on rikutud. Kuus kuud on piisav aeg, et selgitada välja, mis põhjusel rikkumine toime pandi.

Lõike 2 kohaselt tunnistab TTJA piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtivuse peatamise otsuse kehtetuks, kui piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa omanik kõrvaldab puuduse ettenähtud tähtaja jooksul.

Lõikega 3 sätestatakse, et TTJA tunnistab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks, kui pärast piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa andmist tuvastatakse KemS-i § 15² lõikes 1 nimetatud tingimuse rikkumine või kui loa omanik ei ole etteantud tähtaja jooksul kõrvaldanud loa kehtivuse peatamise puudust (KemS-i § 15⁶ lg 2). Viide KemS-i §15² lõikele 1 jätab TTJA-le koostöös PPA ja KAPO-ga võimaluse tunnistada piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba kehtetuks sellisel juhul koheselt, kui tegemist on otsese ohuga riigi julgeolekule või isikut on vahepeal karistatud.

Lõige 4 sätestab, et TTJA teavitab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks tunnistamisest taotlejat õiguslikust alusest. Kui piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks tunnistamise otsus sisaldab teavet, mis seab ohtu avaliku korra või riigi julgeoleku kaitse, ei avaldata seda teavet taotlejale ega muudele isikutele. Piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa kehtetuks tunnistamise teavitamiseks kehtestatakse sama regulatsioon, mis piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa väljastamisest keeldumisel (KemS § 15⁵ lg 5).

Lõike 5 kohaselt, kui piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise luba tunnistatakse kehtetuks, peab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa omanik tagama tema valduses oleva piiranguga lõhkeaine lähteaine nõuetekohase ohutuse, sh hoiuleandmise. See tähendab, et piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa omanik peab leidma 30 päeva jooksul piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise õigusega isiku, kellele piiranguga lõhkeaine lähteaine võõrandada, või kui isikut ei leita, siis hävitama piiranguga lõhkeaine lähteaine TTJA järelevalve all.

Kui üldsuse hulka kuuluv isik ei taga vabatahtlikult piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutust, võib TTJA kasutada asendustäitmist vastavalt asendustäitmise ja sunniraha seadusele. Juhul kui TTJA koostatud ettekirjutust märgitud tähtaja jooksul ei täideta, saab TTJA rakendada sunnivahendit või äärmisel juhul asendustäitmist, kui üldsuse hulka kuuluv isik ei ole nõus ise talle määratud kohustust täitma.

Punktiga 4 muudetakse § 23 lõike 3 teist lauset. Kehtiva õiguse kohaselt esitab ettevõtte kohustuslikud dokumendid järelevalveasutustele eelistatult elektrooniliselt. Seadme ohutuse seaduse § 12 lõikes 1 nimetatud TTJA järelevalve infosüsteemi¹¹ on suurõnnetuse ohuga ja ohtlikele ettevõtetele loodud ühetaoline võimalus esitada nõutud dokumente (vt KemS-i 3. peatükk). Lisaks saavad nõutud dokumente ühtses keskkonnas menetleda, vajaduse korral

¹⁰ [RT I, 06.07.2023, 120](#)

¹¹ [RT I, 30.12.2020, 10](#)

tagasi lükata ja kooskõlastada nii TTJA kui ka Päästeamet, kes on selle valdkonna pädevad asutused. Sel moel muutub kohustuslike dokumentide menetlemine läbipaistvamaks nii ettevõttele kui ka menetlevatele asutustele, kuna on olemas täpne ülevaade iga nõutud dokumendi menetlemise hetkeseisust. Infosüsteem võimaldab kohustuslike dokumentide varem sisestatud andmeid võtta aluseks, kui andmeid on vaja muuta ja parandada, mistõttu edaspidi väheneb ettevõtete ajakulu andmete sisestamisel ja kohustuslike dokumentide uuendamisel. Tähtaja saabumisel väljastab infosüsteem loa omanikule teavituse nõutud dokumentide läbivaatamise ja uuendamise vajadusest.

Mootorikütuste ja gaasipaigaldiste ettevõtted on juba võtnud TTJA järelevalve infosüsteemi kasutusele ja esitavad neilt nõutud dokumendid selle kaudu. On asjakohane muuta dokumentide esitamine nimetatud infosüsteemi vahendusel kohustuslikuks ka kõikidele suurõnnetuse ohuga ja ohtlikele ettevõtetele. Seetõttu sätestatakse KemS-i § 23 lõikes 3 nõue, et edaspidi esitavad ettevõtted KemS-i kohaselt nõutud dokumendid TTJA järelevalve infosüsteemi vahendusel ehk elektroonselt.

Punktiga 5 muudetakse § 31 lõiget 2 ja asendatakse viide seadme ohutuse seaduse alusel asutatud tehnilise järelevalve infosüsteemile viitega KemS-i § 23 lõikele 3, kus on nimetatud Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti järelevalve infosüsteem. Lisaks, pärast Tarbijakaitseameti ja Tehnilise Järelevalve Ameti ühendamist 2020. aastal, kannab infosüsteem nimetust *tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve infosüsteem* mitte *tehnilise järelevalve infosüsteem*.

Punktiga 6 täiendatakse § 32 lg 4 sissejuhatavat lauseosa. Kehtiva seaduse § 32 lõike 4 kohaselt tuleb Päästeametile kooskõlastamiseks esitada, uue käitise asukoha valikul, olemasoleva käitise tegevuse laiendamisel või tootmise suurendamisel, kui selliseks tegevuseks on vaja algatada planeering või muuta seda, või anda ehitisluba ja ohtliku ettevõtte ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte ohualasse jääva maa-ala planeerimisel või sinna ehitise kavandamisel, üld-, eri- või detailplaneering ja ehitusprojekt. KemS-i § 32 seab erinõuded maakasutuse planeerimisel ja ehitiste projekteerimisel ehk projekteerimistingimuste ja ehitusloa andmise menetlemisel. Maakasutuse planeerimisel (nii üldplaneeringu ja detailplaneeringu kui ka eriplaneeringu puhul) tuleb seejuures arvestada olemasolevaid käitisi, neis tehtavaid muudatusi, aga ka käitiste lähiümbrusse teiste ehitiste ehitamist. Pikemaajalises perspektiivis peab maakasutuse planeerimine tagama suurõnnetuse ohuga käitise ja elamurajoonide ning muude avaliku kasutusega alade vahel olevate piisavate ohualade olemasolu. Nimetatud vahemaade pikkus sõltub ettevõtte tegevusalast ja riski suuruselt ning need selgitatakse välja riskide hindamise käigus, mis on osa käitamisluba menetlusest. Vajaduse korral nähakse ette olemasolevates suurõnnetuse ohuga ettevõtetes muudatuste planeerimisel või nende ohualasse planeerimisel lisameetmete rakendamine. Lisameetmetega on võimalik vähendada ettevõtte ohuala.

Selleks, et maakasutust mõjutavate otsuste tegemisel (eelkõige planeerimismenetlus, ehitusloa ja ehitusteatis menetlus) oleks otsuse tegijal piisav ja usaldusväärne teave suurõnnetuse ohuga ettevõtetest, peavad viimased andma teavet. Samuti peab otsuse tegijal, kes enamasti on kohaliku omavalitsuse üksus, olema võimalik tugineda ohtliku ja suurõnnetuse ohuga ettevõtte käitamisluba menetleva ja väljastava riigiasutuse (TTJA) eksperditeadmistele. Seetõttu on oluline täiendada § 32 lõike 4 sissejuhatavat lauseosa, et edaspidi edastatakse TTJA-le üld-, eri- või detailplaneering ja ehitusprojekt arvamuse andmiseks samas lõikes loetletud juhtudel, et kõik asjassepuutuvad ja menetlevad asutused oleksid ühes infoväljas ning menetluse käigus jõutakse parima lahenduseni. TTJA käitamisluba väljastajana saab edaspidi arvamust avaldada juba planeerimismenetluse käigus ning see on oluline ka ettevõtja seisukohalt, et ei tekiks olukorda, kus käitamisluba hilisema menetluse käigus selguvad asjaolud, mille muutmise on

kulukas või tagantjärele võimatu. Ettevõtjatele sellega olulist koormust ei kaasne, kuna samad dokumendid tuleb kehtiva seaduse kohaselt esitada Päästametile kooskõlastamiseks. Käesolev muudatus ei ole küll seotud määruse (EL) 2019/ 1148 piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa menetluse sätetega, vaid on eraldi muudatus, ent see on oluline ohtlike kemikaale käitlevate ettevõtjate maakasutuse planeerimise seisukohalt. Eelduslikult hoiab TTJA kaasamine menetluse planeerimisfaasis kokku aega ka käitamisloa menetluse faasis.

Punktiga 7 täiendatakse § 45 pealkirja ja lõiget 1 sõnaga „soetamise“, et vastutuse poolest oleks piiranguga kaetud ka piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise nõuete rikkumine. Piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamise nõuete puhul lähtutakse määruses (EL) 2019/1148 artiklites 5–7 ja 9 toodust. Määruse (EL) 2019/1148 artiklis 5 käsitletakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemist, sissetoomist, omamist ja kasutamist, artiklis 6 loa väljastamist ja selle menetlust, artiklis 7 tarneahela teavitamist ning artiklis 9 kahtlustäratavatest tehingutest, kaotaminekutest ja vargustest teatamist.

Eelnõu § 2

Punktiga 1 täiendatakse RLS-i § 217 pealkirja tekstiosaga „piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse läbivaatamine“, kuna piiranguga lõhkeaine lähteaine taotluse läbivaatamise eest nähakse edaspidi ette riigilõiv.

Punktiga 2 täiendatakse RLS-i § 217 lõikega 3, millega nähakse piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise taotluse läbivaatamise eest ette riigilõiv 50 eurot. Kui isik esitab piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotluse TTJA-le, peab ta selle eest tasuma 50 eurot riigilõivu.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu muutmisel on arvestatud terminitega, mida kasutatakse nõukogu määruses (EL) 2019/1148, milles on muu hulgas kasutusel *piiranguga lõhkeaine lähteaine, reguleeritud lõhkeaine lähteaine, üldsuse hulka kuuluv isik, ettevõtja ja professionaalne kasutaja*.

Piiranguga lõhkeaine lähteaine on nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisa loetletud aine, mille kontsentratsioon ületab I lisa esitatud tabeli 2. veerus sätestatud piirmäära, sealhulgas segu või muu aine, milles sisalduva, nimetatud lisa loetletud aine kontsentratsioon ületab vastavat piirmäära.

Reguleeritud lõhkeaine lähteaine on sama määruse I või II lisa loetletud aine, sealhulgas segu või muu aine, mis sisaldab nendes lisades esitatud ainet, välja arvatud rohkem kui viiest ainest koosnevad homogeenised segud, milles iga I või II lisa loetletud aine kontsentratsioon on väiksem kui 1 massiprotsenti.

Üldsuse hulka kuuluv isik on füüsiline või juriidiline isik, kelle tegutsemise eesmärk ei ole seotud tema kaubandus-, äri- ega kutsetegevusega.

Ettevõtja on füüsiline või juriidiline isik, avalik-õiguslik üksus või selliste isikute või üksuste rühm, kes teeb turul, kas internetiväliselt või internetis, sealhulgas internetipõhistes kauplemiskohtades, reguleeritud lõhkeainete lähteained kättesaadavaks.

Professionaalne kasutaja on füüsiline või juriidiline isik, avalik-õiguslik üksus või selliste isikute või üksuste rühm, kellel on tõendatud vajadus piirangutega lõhkeainete lähteainete järele

eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, äri- või kutsetegevusega, sealhulgas täis- või osajaga põllumajandusliku tegevusega, olenemata põllumajanduslikuks tegevuseks kasutatava maa suurusest, ent mis ei hõlma piirangutega lõhkeainete lähteaine teisele isikule kättesaadavaks tegemist.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul on otsene puutumus nõukogu määrusega (EL) 2019/1148. Lõhkeainete lähteainete turustamise ja kasutamise valdkond on EL-i õigusega reguleeritud ning esitatud otsekohalduva määrusena, mida siseriiklikusse õigusesse ümber ei kirjutata. Küll aga tuleb nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamiseks vajalikud sätted, sh loakohustuse seadmine piiranguga lõhkeaine lähteaine soetamiseks, sisse toomiseks, omamiseks ja kasutamiseks, kehtestada KemS-i eelnõuga.

6. Seaduse mõjud

Seadusega kaasnevaid eeldatavaid mõjusid hinnatakse nõukogu määruse (EL) 2019/1148 nitrometaani kättesaadavaks tegemise loakohustuse seadmise osana.

Seadusega kaasnevatel muudatused mõjutavad majandust ja riigiasutuste töökorraldust, kuna need puudutavad nitrometaani käitlejaid ja nitrometaani käitlemist.

Suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani loa alusel kättesaadavaks tegemisel üldsuse hulka kuuluvatele isikutele on kaudne mõju elu- ja looduskeskkonnale, arvestades, et nitrometaani kasutatakse mudelite kiirendamiseks eri valdkondades (auto-, lennuki-, laevamudelid). Seda mõju seletuskirjas eraldi ei käsitleta. Kaudset mõju ei ole võimalik hinnata ega analüüsida, kuna sellekohaseid mõõtmisi ei tehta. Seega on käsitletud üksnes otseseid mõjusid.

Määrusel ei ole sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, samuti puudub mõju regionaalarengule.

Kavandatav muudatus: piiranguga lõhkeaine lähteaine, nitrometaani kättesaadavaks tegemine loa alusel üldsuse hulka kuuluvatele isikutele, kes kasutavad nitrometaani hobi korras erinevates mudelismi (autod, lennukid, laevad) valdkondades.

Mõju sihtrühm: otsene sihtrühm on nõukogu määruse (EL) 2019/1148 I lisas esitatud piiranguga lõhkeaine lähteaine, suurema kui 16 massiprotsendilise sisaldusega nitrometaani käitlejad (nii kasutajad kui ka müüjad), lubade väljastaja (TTJA) ja lubade menetlemise kaasatud julgeolekuasutused (PPA, KAPO).

Kasutajad on üldsuse hulka kuuluvad isikud (suurusjärk 50), kes kasutavad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani eesmärgipäraselt ja hobi korras auto-, lennuki- ja laevamudelit kiirendamiseks.

Üldsuse hulka kuuluvate isikute puhul ei ole tegemist ettevõtjate ega professionaalsete kasutajatega määruse (EL) 2019/1148 tähenduses.

Nitrometaani müüjad on ettevõtjad, kes teevad kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani. Eelnõu puudutab ligikaudu viit müüjat.

TTJA on pädev asutus, kes hakkab väljastama suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutajatele lube, mille alusel isikutel on õigus soetada, sisse tuua, omada ja

kasutada nitrometaani. PPA ja KAPO teevad loa menetlemise raames nitrometaani loa taotlejate taustakontrolli, lähtudes vajadusest tagada avalik kord ja kaitsta riigi julgeolekut.

Mõju kirjeldus: nõukogu määrusega (EL) 2019/1148 tehakse suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaan kättesaadavaks üldsuse hulka kuuluvatele isikutele eesmärgipäraseks käitlemiseks loa alusel. TTJA väljastatud luba on aluseks, et müüja võib suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks teha. Loa väljastamine ei puuduta ettevõtjaid ega professionaalseid kasutajaid, kes käitlevad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani.

Mõju alavaldkond 6.1 (majandusmõju): mõju üldsuse hulka kuuluvatele isikutele, kes soovivad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani käidelda, u 50 isikut. Üldsuse hulka kuuluvate isikute hulk, keda käesolev muudatus mõjutab, on väike, aga mõju nende tegevusele mudelismi valdkonnas on suur. Edaspidi peavad üldsuse hulka kuuluvad isikud suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutamiseks loa taotlema, siiani pole nad pidanud seda tegema.

Mõju tervishoiutöötajatele eraldi ette ei nähta ja käesolevas punktis ei hinnata, kuna piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutaja tervisekontrollile kehtivad samad nõuded, mis mootorsõidukijuhile. Eelduslikult on enamikul taotlejatel autojuhiluba ja nad juba on läbinud sellekohase tervisekontrolli.

Mõju avaldumise sagedus: avaldumise sagedus on pigem väike, sest tavaolukorras ei kasuta üldsuse hulka kuuluvad isikud suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani. Mudelismi valdkonnas võistlusteks valmistujate hulgas leiab nitrometaan regulaarsemat kasutust, samas on nitrometaani maksumus kõrge ning pigem on ka nende poolt nitrometaani kasutamine võistlusvälisel perioodil madal.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutajatele on keskmine, kuna isikud peavad loa saamiseks läbima mh taustakontrolli, mis on seotud isikute põhiõigustega.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju ulatus on väike, kuna on oluline üksnes suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kasutajatele, kes kasutavad seda hobi korras mudelismi valdkonnas ning saavad seda soetada, tuua, omada ja hoida EL-i õigusega kooskõlas.

Mõju alavaldkond 6.2 (majandusmõju): ettevõtjate arv, kes teevad üldsuse hulka kuuluvatele isikutele loa alusel kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani, on väike (kõige rohkem viis). Loa alusel kättesaadavaks tegemine ei puuduta olukordi, kus ettevõtja teeb nimetatud aine kättesaadavaks teisele ettevõtjale või professionaalsele kasutajale. Küll aga suureneb ettevõtjate, kes nitrometaani üldsuse hulka kuuluvatele isikutele loa alusel kättesaadavaks teevad, halduskoormus. Ühelt poolt peavad nad kontrollima taotlejate lubade olemasolu, teisalt teostavad nende tegevuse üle kontrolli järelevalveasutused.

Mõju avaldumise sagedus: tehtavate müügitehingute arv sõltub isikutele väljastatud lubade arvust ja sellest, kas luba on väljastatud ühe- või mitmekordseks kasutamiseks. Seetõttu ei ole hetkeseisuga võimalik mõju avaldamise sagedust täpsemini prognoosida.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk müüjatele on väike, sest loa alusel saavad ettevõtjad teha üldsuse hulka kuuluvatele isikutele seaduslikult kättesaadavaks suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani. Kui isikul luba puudub, siis talle suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani kättesaadavaks teha ei tohi.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju ulatus on väike, kuna mõjutab väga väikest hulka ettevõtteid.

Mõju alavaldkond 6.3 (mõju riigiasutustele): mõju pädevatele asutustele (TTJA, PPA ja KAPO), kes osalevad piiranguga lõhkeaine lähteaine loa menetluse väljastamise protsessis. TTJA väljastab loa ning PPA ja KAPO teevad vastavalt oma pädevusele loa taotleja suhtes enne loa väljastamist taustakontrolli, lähtudes vajadusest tagada avalik kord ja kaitsta riigi julgeolekut. TTJA kontrollib enne loa väljastamist, kas isikul on tõendatud vajadus piiranguga lõhkeaine lähteaine järele ja selle kavandatud kasutamise õiguspärasust, selliste väiksemas kontsentratsioonis piirangutega lõhkeainete lähteainete või alternatiivsete ainete kättesaadavust, millega saavutatakse sarnane toime, ning hoidmise tingimusi, et tagada piiranguga lõhkeaine lähteaine ohutu ja turvaline ladustamine. Lisaks kontrollib TTJA teavet taotleja suhtes nii Eestis kui ka välisriigis tehtud varasemate jõustunud süüdimõistvate, s.t päringu tegemist RIK-ile. Sellega kaasneb ka RIK-ile töökoormuse mõningane kasv, mis on pigem väike, sest lisanduma peaks umbes 50 inimese taustakontrolli päringud.

Mõju avaldumise sagedus: mõju avaldamise sagedus pädevatele asutustele on seotud esitatud taotluste arvuga ning selle tõttu võib see teatud ajavahemikul olla regulaarne. Samuti mängib rolli, kas taotletakse piiranguga lõhkeaine ühe- või mitmekordset kasutamist. Kui luba taotletakse suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani mitmekordseks kasutamiseks, on pädevatele asutustele mõju avaldumise sagedus väiksem, sest isik saab ühte ja sama luba kasutada nitrometaani ostmisel mitu korda.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: käesoleval juhul on ebasoovitavaks mõjuks uue menetluskorra loomine ja seda eelkõige TTJA vaatest, kes on lõhkeainete lähteainete lubade väljastaja. Lõhkeainete lähteainete lubade väljastamine üldsuse hulka kuuluvatele isikutele on esmakordne ja varasem kogemus puudub, mistõttu on pädevatele asutustele eelkõige TTJA-le kaasnev risk keskmine.

Ebasoovitava mõju riski vähendamiseks luuakse menetluskord, sh juhised menetluse proportsionaalseks ja sujuvaks elluviimiseks.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju ulatus pädevate asutuste töökorraldusele on teatud ajaperioodi jooksul regulaarne, vaatamata asjaolule, et taotlejat hulk ei ole suur, u 50 isikut. Mõju olulisuse peamiseks kriteeriumiks on, et piiranguga lõhkeaine lähteaine lubade väljastamine on esmakordne ning kuidas see praktikas toimima hakkab ja kui suur on täpne töömaht selgub aja jooksul.

Mõju valdkond 6.4 (mõju julgeolekule): mõju elanike julgeolekule nii Eestis kui teistes riikides.

Mõju avaldumise sagedus: muudatus puudutab üksnes ühe piiranguga lõhkeaine kättesaadavaks tegemist piiratud hulgale isikutele, mistõttu on mõju avaldamise sagedus pigem väike või ebaoluline.

Ebasoovitavate mõjude kaasnemise risk: ühe piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks tegemisega ei kaasne ebasoovitavaid mõjusid, kuna teadaolevalt on Eestis terrorismikuritegevuse oht väike ja nitrometaani seaduslikult kättesaadavamaks tegemine ei tohiks seda ohtu suurendada.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju julgeolekule on pigem väike, kuid see hinnang on subjektiivne. Kui teha üks piiranguga lõhkeaine lähteaine kättesaadavaks laiemale isikute hulgale, kui seda on ettevõtjad ja professionaalsed kasutajad, ei tohiks see märkimisväärselt suurendada mõju julgeolekule. Vastupidi, riik saab parema ülevaate isikutest, kes täpselt

kasutavad suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani, ja samuti ettevõtlussektori, milles nad tegutsevad. Kuna piiranguga lõhkeainete ülejäänud lähteainete kohta jääb kehtima keeld, mille järgi ei tehta neid kättesaadavaks üldsuse hulka kuuluvatele isikutele, on nimetatud lähteaineid ka raskem väärkasutada.

Seega, käesoleva loakohustuse seadmise mõju julgeolekule on keeruline hinnata. Julgeolekut mõjutab nõukogu määruse (EL) 2019/1148 rakendamine kogu EL-s ning õige ja asjakohane oleks hinnata seda EL-is tervikuna, mitte kemikaaliseaduse muutmise eelnõu kontekstis, sest nõukogu määruse (EL) nr 98/2013 rakendamine on näidanud, et iga EL-i liikmesriigi julgeolekut mõjutab nimetatud loakohustuse sisseseadmine isemoodi. Eesti eeliseks võib kindlasti pidada väikest rahvaarvu, võrreldes teiste EL-i riikidega.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Võrreldes kehtiva õigusega muutuvad TTJA tööülesanded. Lisaks, nõukogu määruse (EL) 2019/1148 kohaselt piiranguga lõhkeaine lähteaine turustamise nõuete täitmise üle jaemüügis, hakkab TTJA väljastama piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise lube suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaani loa taotlejatele, mistõttu kaasneb sellega asutusele töökoormuse kasv. Teatav töökoormuse kasv kaasneb ka planeerimismenetluse etappi kaasamisega, kui TTJA-le esitatakse üld-, eri- või detailplaneeringud ja ehitusprojektid. TTJA-le on varem riigieelarvest ette nähtud raha ühe lisaametikoja jaoks, palgakuluga 40 000 eurot. Seetõttu praeguses eelnõu faasis (teine kooskõlastusring) lisakulusid ei planeerita.

Eelnõu seadusena rakendamisega kaasneb tulusid riigilõivu tasumisest. Laekuv riigilõivu summa sõltub taotluste esitamise arvust. Taotluse läbivaatamise eest peab taotleja tasuma 50 eurot riigilõivu.

8. Rakendusaktid

Eelnõu seadusena jõustumisel on vaja kehtestada majandus- ja infotehnoloogiaministri määrus „Loetelu piiranguga lõhkeaine lähteainetest, mida üldsuse hulka kuuluv isik võib soetada, sisse tuua, omada ja kasutada“. Kavand on lisatud seletuskirjale (lisa 1).

Rakendusakt on vajalik, kuna nõukogu määrus (EL) 2019/1148 ajaga muutub, st et muutuda võib lisa I piiranguga lõhkeaine lähteainete nimekiri, millesse tõenäoliselt lisatakse uusi aineid. See aga tähendab, et aja jooksul võib tekkida üldsuse hulka kuuluvatel isikutel vajadus teatavate teiste piiranguga lõhkeaine lähteainete järgi ning seetõttu on mõistlik luua regulatsioon, mis ei tulevikus ei tähenda iga kord kemikaaliseaduse muudatust. Käesoleva muudatuse järel tehakse üldsuse hulka kuuluvatele isikutele kättesaadavaks üksnes suurema kui 16 massiprotsendi sisaldusega nitrometaan, samas nõukogu määrus (EL) 2019/1148 I lisa sisaldab juba praegu kokku üheksat piiranguga lõhkeaine lähteainet.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras, kuna seotud osapooled on teadlikud kehtestavatest nõuetest ja täiendavat üleminekuaga selleks ei vaja.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse uuesti kooskõlastamiseks Siseministeeriumile ja Justiitsministeeriumile, sest piiranguga lõhkeaine lähteaine kasutamise loa taotleja taustakontrolli läbiviimise sätteid muudeti olulisel määral.

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Siseministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Sotsiaalministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Justiitsministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks TTJA-le, PPA-le, KAPO-le, Terviseametile, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskodade Liidule, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile, Eesti Kaupmeeste Liidule, Eesti Keemiatööstuse Liidule, Eesti E-kaubanduse Liidule, Eesti Tehnika- ja Spordiliidule, Tartu Mudellennu Klubi MTÜ-le, Hiiumaa Mudeliklubi MTÜ-le ja Kopteriklubile.

Rahandusministeerium, Siseministeerium ja Justiitsministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega saab täpsemalt tutvuda seletuskirja lisas 2.

TTJA avaldas arvamust, mis on leitav seletuskirja lisast 2, ning Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda andis teada, et neil ei ole käesoleva eelnõu kohta kommentaare, märkusi ega ettepanekuid.